

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

L. XIII. 10

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

15. 6. 1966

POHVALE

Vinko Brumen

Že pred skoraj poltisočletjem je Erazem Rotterdamski napisal svojo *Pohvalo neumnosti*, kjer tej pusti, da se sama hvali. Neumnost mu je v človeškem življenju ne le vse, kar je neumno, marveč vse, kar je ne-umno, kar izvira iz ne-umske strani človeške narave ali kar se je vsaj njemu zdelo tako. "Modrost je v tem, da se damo voditi umu, nasprotno pa je neumnost, da se prepuščamo muham strasti". V neumnosti je tako tudi vir vsega prijetnega v življenju, vseh užitkov, pa tudi vse prizadevnosti, vseh velikih dejanj, celo življenja sploh, ki bi brez nje že davno prenehalo.

Neumnost ima tudi svoj dvor in svoje dvorne dame. Ena od teh je lenoba. Tudi dvorjanice zaslužijo pohvalo kakor njihova kraljica. In več ko štiristo let po Erazmu je belgijski moralist Jacques Leclercq govoril svojo *Pohvalo lenobe*. Da po pohujšanju še večje, je 1962 izdal v tisku to pohvalo z dvema dodatkoma k isti pohvali in z nekaterimi novimi pohvalami, med katerimi je tudi *pohvala nevednosti*.

V elegantnem govorniškem slogu Leclercq bolj ko hvali lenobo, graja današnjo naglico in nepočakanost, pa tisto, kar je nekdo imenoval herezijo aktivnosti: pretirano predanost današnjega človeka delu, ki mu ne dovoljuje, da bi si kdaj vzel kaj prostega časa. Pohvala lenobe je torej zagovor nečesa, kar prezirajo ali česar vsaj ne cenijo tisti, ki preveč poudarjajo važnost dela, stalne zaposlitve, nenehnega napora za povečanje proizvodnje, za izboljšanje življenjske ravni...

O Nemcih se ugotavlja, da jim je vojna pustila deželo razdejano; morali so se pošteno oprijeti dela, da so si jo uredili. Dosegli so izreden uspeh, izvedli to, kar se, po pravici ali ne, imenuje nemški čudež; po blagostanju so na enem prvih mest na svetu. Zakaj sedaj nekoliko ne počijejo, zakaj se še zmeraj ženejo? Prej jim je šlo za to, da se sploh preživijo. Sedaj potrebujejo avta, vile ob Renu ali morju, počitnic v tujini. Potem bodo potrebovali kaj drugega...

Ne da bi mi bili ti in morda še kaki drugi vzgledi zmeraj pred očmi, me je že dolgo mikalo, da bi napisal *pohvalo zmote*. Tudi meni ni šlo toliko, da bi hvalil, kar se pravilno imenuje zmota. Rad bi pogrjal tiste, ki hočejo vedno in povsod, v važnih in nevažnih stvareh, neko popolno pravovernost, dosegljivo ali nedosegljivo, ki hudo zamerjajo vsako zmoto ali negotovost. Rad bi pokazal, da taka popolnost pri ljudeh, ki so šibki in zmotljivi, niti mogoča ni, da negotibno padamo v zmoto, tudi kadar resno in vestno iščemo le resnico. Kdor se giblje, greši. Zmota je zato nekaj, kar moramo tvegati, če hočemo resnico. Še več, marsikdaj je vodila in še vodi pod do resnice skozi zmoto. "Kristus nas uči, naj težimo k popolnosti, ne da naj jo dosežemo — na zemlji je ne-

(Dalje na 2. str.)

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Filozofski odsek

Tretji kulturni večer bo v soboto 18. junija 1966 ob 19. uri v dvorani Bullrich, Sarandí 41, s predavanjem

O ZMOTI

Predaval bo prof. dr. Vinko Brumen

ANTIKRONIKA

ČRNI HUMOR: Pismo, ki naj bi ga napisalo podjetje Krupp nekemu našemu podjetju v zahvalo za pošiljko strokovnjakov (objavilo ga je *Delovna enotnost, Sodobnost* ga... je glorirala...) je baje zrastle v domišljiji domačega noviranja; gre torej za nekakšno prvoaprilsko šalo. Zanimivo pa je, da ob prebiranju te neslane šale nihče ni pomislil na to, da bi bila vest lahko izmišljena. To pa pomeni, da bi bila lahko tudi resnična — na robu pameti, da o dobrem okusu podobnega črnega humorja sploh ne govorimo.

NAJBOLJE NIČ: Beograjski časopis "Večernje novosti" je razpisalo javno tekmovanje električnih kitaristov. Prijavilo se je 59 ansamblov, med njimi tudi: Kondori, Crni Orfeji, Dekasi noči, Daleki horizonti, Idoli, Dragoni, Kodeksi, Bele višnje, Smak sveta in Najbolje ništa... Najduhovitejši naslov, ki hkrati tudi največ pove, je brez dvoma — Konec sveta.

PRVO POHOD: Na pustni terek zvečer so središče Ljubljane zavzeli sodobni barbari. Štihova grozljiva napoved je s prvim pohodom lumpenproletariata začela uresničevati se. Uradni komentariji, da je mladina pogrešala uradnega karnevala in je zaradi tega neuradno razbijajo zasebne avtomobile, so izrazito nojevske narave; tudi ob tem dogodku spet vtakniti glavo v pesek in za božjo voljo ne razmišljati o globljih vzrokih ter posledicah podobnih izgrediv. Organizirajmo torej prihodnjič maškerado (v stilu kmečke ohceti) in naši avtomobili ter naša vest bodo varni.

KULTURNI INTERNACIONALIZEM: Iz časopisnihotic. Občinski ljudski odbor v Budvi (Črna gora) je poudil filmski igralci Sofiji Loren in njenemu možu parcelo ob jadranski obali. Vsekakor spodbuden zgled internacionalne kulturne solidarnosti, saj je znano, kako siromašna umetnika sta S. Loren in C. Ponti. Poleg tega bo poslej ljudska oblast podobno podpirala tudi nacionalne umetnike; spoznala je nemreč, da je doslej z umetnostjo vendarle ravnala mačehovsko. Zato je popolnoma pravilno, da so naši časopisi novice o kulturni in socialni akciji občinskih očetov v Budvi navdušeno pozdravili na prvih straneh.

PEN IN UNION PIVO: Poročajo: A. Miller, novi predsednik Pen-klubov je poleti pri nas pil pivo pivovarne Union. Bilo mu je všeč in ga je hvalil v Ameriki. Njegova hvala je dosegla štab NATO v Evropi in baje že teko pogajanja o tem, da bodo vojaki NATO v prihodnje pili unionsko pivo. Vsekakor praktičen dokaz o povezavi kulture in gospodarstva; kdo še trdi, da je kultura nerentabilna in zgolj družbeno zlo?

(SODOBNOST, XIV, 4)

CORREO ARGENTINO SUC. 6	TARIFA REDUCIDA
	CONCESION 6228 R. P. I. 847847

Prijatelj mi je poslal dva zadnja Gledališka lista, ki izhaja v Torontu, da bi me informiral, da dela v Kanadi slovensko gledališče in da redno izdaja svoj Gledališki list; priložil pa mi je tudi izrezek iz češkega časopisa *Novy domov* (19. febr. 1966), ki poroča v Kulturnem obzorniku (Kulturní hlídka) o gledališču in slovanski vzajemnosti (Divadlo a slovenská vzajemnost). To dvoje mi je dalo misel, da napišem teh par besed.

V Torontu je torej redka slovenska igralska družina. In ta izdaja svoj Gledališki list. Izhaja samo na dveh straneh, je po obliki skromen, toda prijetno nadaljuje tradicijo ljubljanskega gledališkega lista. Na teh dveh majhnih straneh prinaša redno spored, nekaj besed o avtorju predstave, na drugi strani kratko oznako dela, nato kritiko, eno reprodukcijo iz prizora iz prejšnje predstave ter napoved nove. V teh zadnjih dveh listih je predstavljen Jurčič in Deseti brat posebej, na zadnjem pa češki pisatelj F. K. Svoboda ter kratak pregled Drobci češkega teatra (s paralelnimi primerjavami s slovenskim). Na vsakem je označena sezona, leto ter predstava — v sezoni, oz. v zaporednosti od ustanovitve stalne igralske družine. Tako vidim iz teh lističev, da je letošnja sezona že XI; (1965/66) ter da je bila prva predstava Jurčičev Deseti brat v Govekarjevi priredbi, 51. predstava od ustanovitve, druga pa češka veseloigra F. K. Svobode Zadnji tak mož (brez navedbe prevajavca), toda z zaporedno številko 52. Tako dá torontsko slovensko gledališče letno 5 predstav. Tako vidimo, da je igralska družina, ki jo vodi že celo desetletje naš znanec s tržaškega radija Vilko Čekuta, stopila v novo desetletje ter ima za seboj lep repertoar. Škoda, da nikjer ni napisano, kaj vse so v tem desetletju igrali, vemo samo to, da sta zavzemali lepi mesti v njem Gogoljeva Ženitev ter njegov Revizor, poleg domačih in drugih, zlasti tudi slovanskih del. V vsaki sezoni je, kakor sem obveščen, kakšno delo iz svetovne klasike, in tudi nikdar brez kake slovanske igre. Tako nadaljuje tudi v tem pogledu Čekutova igralska družina slovensko tradicijo.

Da stoji ta igralska družina na visokem nivoju, mi priča omenjeni češki gledališki kritik Jindra Zoder, ki je sam v Kanadi režiral isto igro v angleščini, že s prvimi stavkom: Bil sem presenečen! S svojo igro so se predstavlili dobro in s polnim evropskim elanom... Težnja po skladnosti in potrebnem tempu je bila velika, tako da niso nastajali navadni diletantski "mrtvi lapsusi". Igralci so napravili močan vtis s svojo prirodnostjo. Močna režijska roka je bila videti pri vsej predstavi in verujem, da more biti režiser z uspehom svojega navdušenega dela resnično zadovoljen... "Po tej oceni kritik napiše slavošpev na slovansko vzajemnost, kajti obzaluje, da ni več reprim, na katere bi pripeljal češko občinstvo, da bi tako pomoglo slovenski igralski družini in se zahvalilo za češko igro. Glavni ton članka je posvečen tej noti, ki je za Čeha tako značilna, pa tudi iskrena...

Jaz bi ob tej priliki poudaril samo to: 1) Ali ne bi mogle vse redne igralske družine izdajati tak gledališki list, ki bi se potem lahko vezal, kjer bi bil podan ves razvoj družine in pregled repertoarja, s slikami in kroniko? 2) Ali

P. DOMINIK MANDIČ, OFM, O BODOČNOSTI HRVATSKE

(Vinko Nikolić: *Pred vratima domovine*. Buenos Aires 1966)

VINKO NIKOLIĆ je ugleden hrvatski književnik, pesnik in kulturni delavec ter velik prijatelj slovenske kulturne dejavnosti. Ko se je začel slovenski tisk v Argentini, smo se takoj znašli z njim za istimi pulti v istih tiskarnah in še bolj smo se zblížali, ko se je ustanovila Slovenska kulturna akcija. Pomagal je pri vseh skupnih umetnostnih in kulturnih manifestacijah (Meštrovčeva razstava) in veselil se je zlasti napredka naše revije „Meddobje“, kakor smo tudi mi radi seznanjali naše rojake s stvaritvami založbe in revije „Hrvatska revija“, ki jo je ravno prof. Nikolić ustanovil, zelo spretno vodil in zaradi zelo širokega kroga sodelavcev odlično postavil na vrh kot glasilo vseh kulturnih stremiljenj med Hrvati. Pred kratkim nas je obvestil, da je sklenil revijo preseliti v Evropo, in kakor smo obžalovali njegov odhod, smo mu radi izražali prepričanje, da bo tam v Evropi revija segla še višje in širše. Pred odhodom pa je Vinko Nikolić izdal knjigo *Pred vratima domovine* (Izdaja „Knjižnice Hrv. revije“, str. 406), kjer je popisal srečanja s hrvatskimi problemi in kulturnimi delavci med svojim lanskim potovanjem po državah Južne in Severne Amerike ter po Evropi. Obiskal je tudi uglednega zgodovinarja p. Dominika Mandića, OFM, avtorja številnih knjig in študij o hrvatski zgodovini. P. Mandić je bil dolgo dobo ekonom frančiškanskega reda in se je kct tak moral srečavati tudi s slovenskimi zadevami, zlasti v času, ko so slovenske šolske sestre preselile sedež reda v Rim. Ker so bile v gospodarskih zadevah njemu podrejene, so ravno pri njem potem naleteli na velikega podpornika pri vseh svojih načrtih in akcijah, zlasti po letu 1945. Bil je pogosto na iVa dei Colli in med Slovenci vedno rad pomagal, kolikor je mogel.

Tokrat objavljamo tisti del razgovora, ki ga je imel avtor s p. Mandićem in sicer o tem, kako si kot hrvatski zgodovinar zamišlja bodočnost hrvatskega naroda. Prevedeno podajamo vprašanje in odgovor (str. 217):

Prof. V. Nikolić: „Sedaj pa mi dovolite, da vas še nekaj vprašam. Kako gledate na bodočnost hrvatskega naroda? Ali verujete v ureditev našega hrvatskega vprašanja v okviru hrvatske narodne in državne neodvisnosti? Vi ste zgodovinar, imate veliko življenjskih izkušenj in zato bi moglo biti vaše mnenje merodajno?“

P. Mandić: „Od leta 1945 naprej, ko sem videl, kaj se je zgodilo s Hrvati ob koncu vojne in sem iz ust uglednih Srbov slišal, kako se bodo maščevali in uničili hrvatski narod, sem se globoko prepričal, da Hrvati in Srbi nikdar ne bodo mogli srečno skupaj živeti. Doslednost terja, da morajo Hrvati imeti svojo lastno državo, oddeljeno od srbske države, če se žele kot narod ohraniti. Tako mislim tudi danes! Kajti noben narod ne more živeti po svoji duši in razvijati lastno narodno kulturo, če ni samotojen. Državna suverenost je naravna zahteva vsakega naroda, pogoj in krona njegovega življenja. Zato anglosaksonski narodi enačijo narod z državo; v njihovih jezikih se država imenuje „nation“, to je narod. V novem času je desetina narodov v Aziji in Afriki doseglo svojo suverenost in zato ne vem, zakaj ne bi mogel priti do nje hrvatski narod ki je lastno državno življenje živel skozi 1300 let in sicer od 626 do 1918. Ves ta čas Srbi in Hrvati niso nikdar imeli skupne države, ki bi zajemala oba naroda v njihovi večini. Neznosno življenje skozi 45 let v obeh Jugoslavijah dokazuje, da kakšna skupnost v bodočnosti ni mogoča. Hrvati bodo dosegli svoj državo — prej ali kasneje —, le vere v sebe ne smejo izgubiti; vztrajno morajo stremeti za državno samostojnostjo in za njo delati. Samo to prosim Boga, da bi bil naš razhod miren in brez prelivanja krvi. Želim tudi, da bi Srbi in Hrvati med seboj izmenjali prebivavstvo in sicer tako, da bi bila vsaka država čisto narodna: Hrvati iz srbske države, katoličani in muslimani, se naj preselijo na Hrvatsko, Srbi pa iz hrvatske države v Srbijo. Šele tedaj se bodo začeli med njimi dobri človeški in sosedni stiki, kakor je to bilo v starih časih med Srbi in Hrvati, ko sta oba naroda imela vsak svojo državo!“

(Dalje s 1. str.)

dosegljiva—, naj neprestano težimo k njej, k cilju, ki ga nikoli ne ostvarimo, pa zmeraj iščemo“, pravi Leclercq.

Še nekaj tudi radi pozabljamo. Naši spoznatki, naša mnenja in verovanja, niso nujno le ali spoznanja (resnice) ali zmote. Najčeseje so delna, ne povsem gotova, ne povsem čista, zlasti pa ne zares polna spoznanja; vsebujejo marsikaj negotovega, marsikaj tudi zares zmotnega. Naj jih zato takoj zavržemo? Smemo biti zaradi njih takoj sojeni in obsojeni? Ali ni pravilneje, da si skušamo med seboj pomagati, da skušamo skupno izluščiti in očistiti, kar utegne biti v spoznatku pravega, in odločiti ter izločiti parazitske primesi nepravega?

Zlasti pa moramo biti obzirni in previdni, kadar gre za kaj zares novega. Novost ne skoči povsem dorasla in zreła kot Atena iz Zevsove glave. Novo spoznanje je sprva le jecljanje, ki se bo morda šele po več rodovih mislecev in raziskovavcev razvilo v krepko in pravilno govorjenje. Kako bi prišli do tega, če bi zatrli onega? Od novih spoznanj ne moremo terjati trdnosti in gotovosti, kakor jo izkazujejo že dognani nauki.

To in še kaj bi rad napisal v pohvalo zmote. Vsaj nekaj misli o tem pa bi rad razvil v predavanju *O zmoti*.

VNOVIČNO PREGANJANJE KRŠČANSTA V RUSIJI

Leta 1959 sta čisto nepričakovano sovjetska partija in vlada sprožili svoj četrti generalni napad na vero. Kakor so preganjanja v letih 1928-32 in 1937-40 izbruhnili po kratki, toda jasno razločni dobi religiozne tolerance, tako je tudi v letih 1954 do 1958 bila svoboda bogočastja, teoretično v ustavi iz 1936, dejansko zagotovljena. Cerkev je čas „odjuge“ tako ukoristila, da je moč govoriti o relativni sprostetosti cerkvene navzočnosti in dejavnosti.

Toda te razmere niso mogle trajati dalj časa. Komunistična partija, ki se pripravljala zadegati dvajsetletni plan, ki naj uspostavi totalni komunizem, ni mogla tolerirati takšnega protislovja med naukom, ki predvideva ugasnitev religioznega čustva, in realnostjo, ki vzbuja drugačne predstave. Bilo je tudi treba mladim komunistom prebuditi ideološko gorečnost. Verjetno tudi pokazati kritikom revizionizma „ere Hruščov“, da je nova vodstvena ekipa še na pravi poti ateizma.

Kaže, da so spremembo verske politike sklenili ali vsaj preučili na velikem tajnem shodu, ki je v avgustu 1957 zbral 350 ateističnih teoretikov in aktivistov, kjer so ugotovili, da je „situacija na fronti religije nevarna“. Težko je določiti natančne datume, kdaj so bili izdani prvi direktni ukrepi zoper cerkev. Podoba je, da je bilo leto 1958 omenjeno v prvi vrsti za mobilizacijo ateističnih združb in propagandnih sredstev. Prvim pritiskom je sledila vrsta odpadov.

Da bi zmanjšala neugoden vtis, ki bi ga obnova preganjanja povzročila v zamejstvu, se je sovjetska vlada poslužila zelo pretkanega strategema: dovolila je moskovskemu patriarhatu, da je izdal razkošno knjigo v sedmih jezikih, kjer je bil v nadrobnotih in s fotografijami razložen sijajni položaj cerkve v ZSSR prav leta 1958. Splošni napad je bil ukazán 1959: oblasti so sistematično navalile na božje hrame, duhovščino, samostane, semenišča in celo na vernike.

Sovjetska oblastva hočejo uničiti cerkev, ne da bi kršila legalnost. Današnji sovjetski sistem je zamišljen tako, da omogoča funkcionarjem iti preko varstva, ki ga zakonodaja zagotavlja vernikom, pa hkrati ostati v mejah zakonov. Potni list za notranjost države, zelo stroga pravila v finančnih zadevah, molk zakonodaje, tajni ukazi, ki jo dopolnjujejo, praktična nemožnost, da bi državljani iskali pomoči pri sodiščih, istovetnost partije in stranke, vse to dovoljuje vladi samovoljnosti pod masko zakonitosti. Dejansko pa se je teoretična legalnost hitro umaknila „administrativnim ukrepom“ („administrirvanje“), se pravi čisto navadni samovoljnosti.

Višek pretkanosti: cerkev je bila obtožena, da sistematično krši zakoniti red. Dejansko dekret z leta 1929 (iz srede preganjanja) ne zagotavlja obstoja samostanov, semeniščem, sploh ničemer, razen krajevnim verskim združbam ustanovljenim za opravljanje kulta. Molče priznani „konkordat“ iz leta 1943 in iz povojnih let je sicer šel preko teh omejitev, toda littera non scripta non manet.

Prvi — legalni — dekret je prepovedal duhovnikom upravljati več župnij. Cerkve, ki so tako izgubile svoje služabnike, so potem kot neuporabljene zaprli. Potem so se zatekli k staremu postopku: k prekomernemu obdavevanju klera. Duhovski davki so segli do 83 odstotkov vseh dohodkov in povrhu še z retroaktivno močjo. Zatem so začeli proglašati cerkve za razpadajoče, za ovire urbanističnim načrtom itd. Vse v mejah zakonov... Zapiranje božjih hramov je 1960-1961 prešlo v masivne in brutalne oblike. Leta 1962 je bilo zaprtih 7.000 cerkva, približno polovica vseh obstoječih. Še manj pravnih ovir imajo sovjetski oblastodržci glede samostanov; v štirih letih je število teh padlo od 67 na kakšnih trideset, ostali se pa nahajajo „v likvidaciji“. Tudi vzgoja dušnih pastirjev je v nevarnosti: v začetku 1960 so zaprli semenišča v Saratovu, Stavropolu in Kievu, semenišči v Minsku in Lucku so na tem, da izginejo. Celo o šolah v Moskvi (Zagorsk) se je leta 1962 govorilo, da bodo prenehale. Semenišča izpraznujejo tako: od 1959 kličejo spet tudi duhovnike k vojakom; dovoljenje za bivanje je odvzeto tistim, ki niso rojeni v kraju; duhovniki, ki so pripročili sprejem, so kaznovani zaradi nedovoljene verske propagande. Več sto duhovnikom so odvzeli pravico do izvrševanja duhovskih opravil. Ruski kler, ki je poznal par let blagostanje, spet pada v revščino. Spet so se pojavili procesi zoper duhovnike, spet jih zapirajo. Na zahtevo vlade je Sveti Sinod ukazal, da župniki niso več udje župnijskega sveta. Dejavnost duhovnikov je omejena na najmanjši minimum: zelo poslušanim pridigarjem prepovedo celo maševati. Vlada si prizadeva izpriditi kler od znotraj tako, da skuša vrniti vanj svoje konfidente in npravno dvomljive tipe. Vlada hoče omejiti oblast in dejavnost hierarhije, pokrajinski delegati Sveta za pravoslavne zadeve se pošiljajo vseh administrativnih odločitev v škofijah in prepuščajo škofom samo liturgijo. Bolj delavni hierarhi so večkrat prestavljeni, nekaj je bilo zaprtih, najbolj tragična žrtev novega preganjanja je slavni mitropolit Nikolaj Jaruševič, ki je bil brez dvoma ubit 1961. Preganjanje se ni ustavilo pri vernikih: diskriminacija pri službah in v možnostih študija, posegi v pravice staršev do vzgoje otrok, celo odpusti vernih iz služb in šol.

V času, ki tako potrebuje resničnega miru in po pravici toliko poudarja sožitje v miru, tiste, ki opominjajo na preganjanje vere v Rusiji, javno mnenje, ki nima sodil za temelje resničnega sožitja v miru in ne za samostojno vrednost religije, rado oceni za nepridiprave, ki kazijo likvidacijo „hladne vojske“ in motijo liberalnejši kurz „odjuge“. Zadelj ni čudno, da se je zahodno vodilno časnštvo prav do zadnjega zavijalo v molk. Sovjetski vladi je dalje uspelo, da je s pospeševanjem zunanjih zvez ruske patriarhije nevtalzirala razne zahodne instance, ki bi mogle vzdigniti svoj glas v korist kristjanov pod sovjetsko vlado in za spoštovanje svobode vesti. Toda vprav prizadevanje sovjetske vlade, da bi s pogostim pošiljanjem pravoslavnih zastopnikov v zamejstvu ustvarila vtis o normalnih razmerah za cerkev v Rusiji, dokazuje, kako prav ima prof. Nikita Struve (z Institutu sv. Sergeja v Parizu), ko trdi, da se sovjetska vlada svetovnega javnega mnenja boji bolj, kakor pa zahodni svet splošno misli.

(Dalje na 6. str.)

bi ne bilo dobro, da bi dali poleg domačih in svetovnih tudi kakšno slovansko dramo, ki bi privabila k predstavi tudi druge slovanske goste in tako seznanjala med sabo slovansko emigracijo ne po načelih starega „panslavizma“, ampak po potrebi notranjega kulturnega poznavanja? 3) V zadnjem listu je naznanjena nesladnja predstava: „Nova slovanska zgodovinska igra Zorka Simčiča. „Krst pri Savici“. Prav tako je napisano, in prav to poudarjam za na konec: predstavljanje dramskih novitet naših emigracijskih pisateljev pa naj bo še posebna dolžnost teh naših emigracijskih igralskih družin. Torontska gledališka družina se tega zaveda in v tem bodi nam v zgled! T.D.

— Mednarodni Newmanov kuratorij je 1966 izdal šesti zvezek „Newman-Studien“, ki vsebuje dvanajst referatov z druge Newmanove konference, ki se je vršila 1961 v Luxemburgu. Tema razprav je: Newman in problem izročila. Prispevki so priobčeni v angleščini, francoščini ali nemščini. Pisatelji zavzemajo nasproti problemom, ki jih je Newman obravnaval posebno v „Razvoju krščanskega nauka“ zelo različna stališča. Medtem ko T. S. Potts zatrjuje odvisnost Newmanove filozofije od Lockeja in ceni njegovo razpravljanje o razvoju za neobranljivo, čeprav mu priznava pobudilnost k nadaljnemu raziskovanju, ga čislajo drugi (tako J. H. Walgrave, prof. Nedoncelle, Dupuy in oratorijanec Stephan Dessain, Birmingham) za popolnoma veljavno, izvirno in napolnilo v bodočnost. Franz Michael William s poudarkom kaže na vpliv Aristotela na nauk Newmanov o razvoju in odklanja odvisnost od Lockeja. S tem ugotavlja pomemben odnos do Tomaža Akvinca. Newman je Akvinca sicer le malo poznal, a na Tomaževo teologijo Aristoteles ni bil brez vpliva. Gunter Biemer ugotavlja, da je na cerkvenozgodovinske študije Newmana naredil velik vtis nemški zgodovinar Barthel Niebuhr, vendar se je Newman vedno znal urazdaljiti od njegovega razsvetljenskega stališča. Erich Przywara kaže na presenetljiva ujemanja med Newmanom in Görresom. Kot sodobnika se sicer nista poznala, vendar sta hodila podobna pota v svojih mislih o razvoju in edinosti, ko sta oba razvijala pavlinsko mišljenje. Vedno večji pomen Newmanov prijemljivo dokazuje priobčena bogata Newmanova bibliografija.

— Pred petdesetimi leti je v zdomstvu v Vevey (Švica) umrl Henryk Sienkiewicz (Nobelov nagrajenec 1905), ki si je s svojim literarnim delom, polnim ljubezni do domovine in religioznega navdušenja, pridobil naslov „idealnega poslanika Poljske“. Ko je Poljska 1900 obhajala Sienkiewiczev literarni jubilej, je krščanskemu in patriotičnemu pisatelju, ki je nekako najbolj plastično upodobil zgodovinske ideale svojega naroda, podarila kos zemlje v vojvodini Kielce.

Državna založba je v zbirki „Večni sopotniki“ izdala v prevodu pesnitev Vladimirja Majkovskega: Oblak v hlačah. Pesnik je napisal zbirko v letu 1914 in jo v celoti objavil leta 1915. Pesnitev je prevedel Tone Pavček.

BREZ KOMENTARJA: „Otroci padlih borcev imajo pri odhodu na delo v Nemčijo prednost.“ (Iz razpisa nekega urada za zaposlovanje delovne sile.)

JUNIJSKA SPOMINSKA PROSLAVA je po lanskih mogočnih, tudi tujcem namenjenih jubilejnih prireditvah učinkovito poudarila veličino pobitih junakov in njihove in naše idejevodnice. Govorili so pred spomenikom gg. Zorec, msgr. Orehar, predsednik Zedinjene Slovenije Božidar Fink in v imenu mladine Jernej Dobovšek. Pevski zbor Gallus je pod vodstvom dr. Savellija zapel Gallusovo Ecce, quomodo morituri justus in Tomčevo Blagor mrtvim!

V napolnjeni dvorani je msgr. Orehar daroval sv. mašo za vse žrtve in v govoru spomnil na čistost misli in ljubezni, ki je vodila njih in mora voditi nas.

Po maši so zbor mladenk, kronist (Frido Beznik), mladenič (Janez Zorec) in mati sedmerih sinov (Nataša Zajc Smersujeva) izvrstno izvedli *ŽALOSTINKO LJUDSTVA*, odrski preludij za praznik junakov, za katerega je Nikolaj Jeločnik povezal in dramatiziral tekste iz stare zaveze in Apokalipse. Režiral je Frido Beznik, eleganten, skladen scenični okvir pa je bil delo Ivana Bukovca.

— ZA SKLAD GLASA so darovali: ga. *Marjanca Marn*, Buenos Aires, 200 pesov; g. *Peter Klobovs*, Villa Ballester, 100 pesov; g. prof. *Alojzij Horvat*, 120 pesov; g. *Milan Krušič*, Buenos Aires, 500 pesov; g. dr. *Bojan Ribnikar*, San Francisco, 20 dolarjev.— Vsem se prav lepo zahvaljujemo!

— Iz tehničnih razlogov izide poročilo o II. kulturnem večeru v prihodnji številki.

— Letošnji XIII. socialni dan bo v nedeljo 24. julija. Obravnaval bo temo „Slovinci in sklepi II. Vatikanskega cerkvenega zbora“. Predavala bosta g. msgr. Anton Orehar „Laik v Cerkvi“, ter g. Ruda Jurčec „Slovenski dialog s sodobnim svetom“.

— Jean-Jacques Gautier je zapisal navdušeno kritiko o uprizoritvi Dostojevskega „Idiota“ v pariškem Odeonu (Le Figaro Littéraire, 2. junija). Dasi so francoska gledališča rada uprizarjala prav to dramatisacijo (Louis Jouvet, Charles Dullin in Gaston Baty), se je vendar sedaj ves umetnostni Pariz zgrinjal okoli skupine gledališča iz Leningrada, ki nosi ime po Gorkiju. Glavno vlogo kneza Miškina je igral Inokneti Smoktunovski. Kritik piše: „Začel je sklovnsko pantomino, kakor da bi prihajal na oder s smehom, s katerim ne ve kam. Počasi je postajal miren, potem tesnoben, preplašen pred bližajočimi se bolezenskimi napadi. Bil je poln dvojnosti in ravno to je bilo, v čemer je presenečal: dvoumnost v dobroti. Ali je bil idiot, bebec, naivnež, nevednež, bebasto jagnje ali pa že jagnje, ki postaja svetnik. Zatem pa je prehajal do viška: mistik, rešenik — za njim je bila Kristusova senca, in ali je bilo vse to resnica? Toda nazadnje je izdelal iz sebe tretjo osebnost, ki je vsem napolnil oči z resnico: bil je samo bolnik. — Res: trojni lik v enem.“

— Za letošnji koncilski misijon v nunski cerkvi v Ljubljani, ki je trajal od 28. do 30. marca in je privabil vsakič nabito polno cerkev poslušavcev, je napisal glasbene vložke komponist Primož Ramovš.

— Založba Francke v Bernu je dala na trg obsežno literarno študijo o Robertu Musilu. Delo je napisal univerzitetni profesor v Freiburgu Gerhard Baumann. Avtor razlaga razvoj, stilne, kompozicijske, idejne in filozofske svojskosti Musilovega opusa. Kritika priznava delu veliko vrednost, vendar pa ne podaja popolne, dokončne podobe o velikem pisatelju, ki se je rodil na Koroškem.

MEDITACIJA ZA DANAŠNJI ČAS

France Sodja CM

Obnovitveno delo v svetu usmerjajoče silnice vodijo v skladje, ki naj bo karaktristični izraz bodočnosti. Danes velja Pavlova beseda: pozabljam na to, kar je menoj, in se stegujem za tem, kar je pred menoj. Zdrava misel tudi za nas in prava za ta čas!

Ker je pri gradnji novega sveta potrebno sodelovanje vseh, je koristna ugovitev, da gre doba razdvajanja in razkrajanja človeške družbe v zaton. Morda suže tako daleč, da ni upravičeno ponavljati priljubljeno frazo o prelomu časa. Četudi bo preustvarjanje in preoblikovanje povzročalo še marsikako stisko, vendar človeštvo v svojih globinah že prehaja na pot vsklajanja. Ljudje, ki jim je lastno razkrajanje in razdvajanje, postajajo preteklost. Znanivci bodočnosti so ljudje, ki svoje osebne enovitosti ali celosti morejo graditi skladnost družbe.

Koncil nam je odprl oči. Ni podal izdelanih receptov, ker Cerkev nikdar ni bila apoteka, ampak živ organizem. Postavil pa je temelje, na katerih naj iščemo rešitve bodočnosti. Ne gre le za obnovo Cerkve, gre za oblikovanje sveta. Zato je zaradi zadržkovovinskega dejstva, ki ga kratko imenujemo koncil, prizadetost vsesplošna. Kakor zlata nit, ki je vezala dolgoletna razpravljanja v Rimu, bila pastorizacija sveta, danes osnovna misel vseh „ki so dobre volje“, odrešenje sveta iz razvalin sodobnosti.

Ne bo napačno, če se iz vrveža vsakdanjosti znova in znova umaknemo v meditacijo. Tudi slovenski emigraciji ima koncil veliko povedati: ne le za njeno versko življenje, tudi za socialno, politično, narodnostno in kulturno.

Naj bodo te misli le „puncta“, izhodne točke za razmišljanje. Če moramo tudi mi sodelovati vsi, je v tej odločitvi vprašanje, kako naj vskladimo svoje delo, da plodno, in kako naj se naše vsklajeno delo vrašča v svetovno oblikovanje sveta.

Ena najlepših potez koncila je „confiteor“. Mnogim je bil v pohujšanje. A zgodovinsko kesanje je takoj prineslo blagoslov. Spomnimo se samo sprave ob koncilu, ko sta se objela Pavel VI. in zastopnik patriarha Atenagore. Letošnji obisk anglikanskega primasa Ramseya, delo kardinala Bea in Tajništva za edino nešteti sestanki in kongresi, vse je premaknilo z mrtve točke vprašanje zblíževanja. Podlaga je bil konfiteor.

Kesanja ne zmorejo farizeji. Če farizejstvo zastrupi skupino ali cel narod, ni sledi katastrofa. Nihče ne bo izbrisal evangelijskega dejstva, da je Kristus bližje grešna Magdalena kot ponosni farizeji. In ni zadnja tragika v svetovni zgodovini, da so farizeji spravili Kristusa na križ, ker ga niso mogli „ujeti v besedi“ in uničiti njegovo preroško poslanstvo. Usoda prerokov vseh časov! Farizeji so prezakopani v svoj prav in so zožili okoli sebe krog tako tesno, da nikdar ne more biti vidci. Zaradi tega bodo vse čase branivci preteklosti in krvniki prerokov.

Druga značilna poteza je zavzetost za stvar. Janez XXIII. je instinktivno začel reči smemo: po božjem navdihu zaslutil, da je prišel trenutek, ko je treba odvrvso narejenost, s človeškimi rokami napravljeno dekoracijo krščanstva, nagrma-

Državna založba je izdala XII. knjigo Izbranih spisov Franceta Bevka. Delo je zadnje v tem izboru, ki ga je s pisateljevimi dovoljenjem uredil France Koblar. Njegove so tudi obširne literarno zgodovinske opombe k posameznim knjigam. Glavno in najpomembnejše besedilo knjige je „Kaplan Martin Čedermac“; potem so v knjigi še novele „Bajtar Mihale“, „Granata“, „Menče“ in „Legende“. Kritika opozarja, da zbirka ni podala vsega, kar je Bevk napisal, vendar je pred nami najpomembnejše, kar je pisatelj ustvaril v petdesetih letih.

— Konec aprila 1966 je bila v Parizu premiera novega filma J. L. Godarda „Feminin masculin“. Film je izpeljal kot kroniko življenja sodobne pariške mladine; nastopajo samo trije pravi igralci, vse druge fante in dekleta pa je Godard pobiral kar sproti s ceste in za platno ujemal njih govorico in vedenje, ne da bi mladina vedela, čemu je služila. Kritika poudarja spet prodoren uspeh in visoko umetnostno koncepcijo mojstra sodobne francoske filmske umetnosti.

— Kölnski profesor Hans André, znan botanik in filozof narave, je 24. marca praznoval svoj 75-letni rojstni dan. Danes skoraj oslepel znanstvenik, ki

njegova dela ne manjkajo v nobeni biografiji k sodobnim naravno-filozofskim vprašanjem, pripada kakor Heidegger Conradu Martiusu tistemu krogu naravoslovcev, ki se je v zadnjih desetletjih prizadeval za sintezo ali vsaj dialog med teologijo in naravoznanstvom. Vodilni motiv njegovega pisateljevanja je bil: osvetliti analogijo in skritosti polno prepletenost narave in zgodovine — zgodovine sveta, človeštva, zveličanja — in živeti to, kar je znano veno-filozofsko-teološko spoznal, v svoji odločni doslednosti. Nekaj naslovov njegovih del: Praiki in vzroki v biologiji; O smislu življenja; Čudovita ravnost-ničnost-veličastje življenja; Narava skrivnost. Vedno je poudarjal, da mora biti predmet naravoslovnega spoznanja bitje samo na sebi.

— „Bilten Hrvatskog demokratskog odbora u Evropi“, ki ga izdaja dr. Antun Ciliga v Rimu, je v št. 10-12, prinesel to-le sporočilo: „Splošno znano je, da je v zadnjih letih prišlo do skrajne „ekonomske“ opozicije hrvaških slovenskih komunistov zoper belgradski birokratski centralizem in hegemonstvo. Ni pa še postalo znano drugo, močnejše in veliko bolj važno, dejstvo, hrvaško-slovenskega sodelovanja: obmejni krogi Hrvaške in Slovenije, največ sever-

Četrti kulturni večer, v sobota,
2. julija ob sedmih pri Bullrichu.

KONCIL IN NJEGOV POMEN

Predaval bo
p. Alojzij Kukuljica DJ

Peti kulturni večer, v soboto,
16. julija ob sedmih pri Bullrichu.

MAKEDONSKA UNIJA
(Ob 1050-letnici sv. Klimenta
Ohridskega)

Predaval bo
č.g. France Sodja CM

Gledališki večer
sobota 13. avgusta ob osmih
na odru Slovenske hiše
BESEDE, BESEDE, BESEDE...

Ker hoče Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu prirediti v bližnji zimski sezoni razstavo slovenskega portreta v Argentini, prosimo vse posestnike umetniških portretov (slik, grafik in kipov), da nam javijo posest teh umetnin in jih potem posodijo za razstavo, naj so nastali prej doma ali pozneje tukaj.

Slovenska kulturna akcija

— GLAS je že pisal o članu vzhodne nemške Akademije Havemannu, ki ga je akademija izključila iz svojih vrst, ker se pri svojem znanstvenem delu, dasi komunist, ni podredil nalogam stranke. Med njegovimi zagovorniki je bil tudi dekan filozofske fakultete Humboldtove univerze v vzhodnem Berlinu. Ulbrichtova vlada ga je sedaj kaznovala z izgonom iz državne službe. — Akademiki, poslušni partiji, so potem poslali obširno pismo glasilu italijanske kom. partije „Unità“, kjer so razlagali, zakaj so bili ukrepi proti Havemannu upravičeni, toda list pisma ni hotel objaviti, pač pa je objavil poseben komentar, kjer se je izrekel za obrambo Havemannu in obdolžil člane berlinske kom. akademije, da so stalinisti. — Komunistična policija pa pripravlja poseben proces proti Havemannu. Med njegovimi slušateljicami na univerzi je bila tudi Viktorija Vierheller, ki so ji oblasti dovolile, da je kot gost smela prihajati iz zahodne Berlina na Humboldtovo univerzo sledit Havemannovim predavanjem. Dne 21. marca pa so jo komunistične oblasti aretirale, ko se je zvečer vračala domov skozi prehod na meji. Ker se po petih tednih še ni vrnila, razlagajo njen pripor kot uvod v politični proces proti Havemannu.

— „Index librorum prohibitorum“ je bil ukinjen, kakor je objavil „Osservatore della domenica“. Zadnjič je izšel leta 1948 in je obsegal imena 5000 del, ki so bila katoliškim vernikom prepovedana oziroma odsvetovana in je bilo njih branje in proučevanje pridržano posebnemu cerkvenemu dovoljenju. Kardinal Ottaviani je ob tej priliki listu podal izjavo, kjer pravi, da je odslej indeks samo še zgodovinski dokument. Odslej prepuča Vatikan posameznim škofom, da dajejo vernikom potrebna navodila ob izidu raznih knjig ali spisov.

vlado in Cerkvijo je papež naročil škofom, da naj bodo odločni in naj vedno govore proti krivicam, ki jih je na vse strani počenjal Hitlerjev režim. Pisma tudi potrjujejo, kako napeto je bilo razmerje med kardinalom Bertranom, nadškofom v Breslau ter berlinskim škofom Preysingom. Škof se je zelo razburil, ker je kardinal poslal Hitlerju čestitke za rojstni dan kot predsednik nemških škofovskih konferenc. Hotel je dati javen izraz svojemu protestu s tem, da bi kot berlinski škof odstopil. Papež mu je odsvetoval ta korak, pa mu pri tem dal vedeti, da je bolj na njegovi strani. Papež je škofa miril, ker se ni vedelo, kakšne bi bile posledice, če bi moral berlinski škofovski sedež ostati prazen.

LEPO PROSIMO za plačevanje naročnine za tekoči IX. letnik naših knjižnih izdaj. Plačevanje je možno tudi v obrokih.

KER JE GLAS povečam, prosimo za podporo v tiskovni sklad.

težo preteklih stoletij, da moremo svetu odpreti evangelij „sine glossa“, brez dodatkov in okrajšav, kakor je lepo dejal sv. Frančišek Asiški, Jezusu tako sorodna duša.

To delo ni lahko, ker Cerkev gradi na tradiciji. Ni vedno tako prozorno jasno, do kam seže človeški element. A ker je Cerkev služabnica sveta, mora biti pripravljena, da stopi v svet brez manir preteklosti, mora žrtvovati tudi stoletno navado in še tako blesteč okras, slovesni ton in arhaično govorico, da se bo mogla z evangeljsko besedo približati človeku.

Treba je zbrati vse sile, najboljše moči. A vsi morajo biti prizadeti, osebno prizadeti zaradi svetovne stiske. Zato bo koordinacija po sebi umevna. In kar je najbolj Janezovo: biti za nekaj in ne proti nečemu. Ne obsojati, ampak razumevati, ne zapirati vrat, ampak jih na stežaj odpreti. Četudi je moral prav „dobri papež“ Janez poslušati obsodbe katoličanov samih in jih mora tudi Pavel (kar je večkrat v govorih potožil), Cerkev gre in mora iti svojo pot. Njena misel ni enodnevna, ampak sega v stoletja. Nerazumevanje tistih, ki so zagledani vase in svojo skupino, je ne sme uplašiti. V tem je moč Cerkve, ki se zaveda, da je čuvarica resnice in ne sme zatajiti niti črke.

In je velik nauk sodobne Cerkve: ljudje dobre volje morajo biti zvesti poslanstvu in pustiti ob strani ljudi, ki nimajo zmožnosti razumeti čas in gibalo časa. Tudi do njih naj bodo brez obsodbe, a naj ne računajo nanje. Prizadetost in zavzetost za stvar jim mora biti gonilna sila, ne osebna ali skupinska korist.

In tretje: ne polemika ampak dialog.

Polemika je lahka. Treba je imeti nekaj bistrosti, zgovorno besedo in mero samozavesti. A razdvaja in razkraja in je karakteristika preteklosti. Ni daleč od resnice misel, da v polemiki zmague tisti, ki je najbolj glasen, kričav in omejeno drzen. Morda v podzavesti nosi precejšno mero težnje po vladanju. Dvajseto stoletje nudi v potrdilo te misli dovolj dokazov.

Cerkev hoče dialog, ne le med katoličani in kristjani, med verniki katerekoli veroizpovedi, ampak z vsem svetom. Sprejela je nase celo sumničenje nekaterih, ko je napovedala dialog tudi z ateisti vsake vrste, tudi z marksisti. V službi vsega sveta je, in nad njo je za vso večnost odgovorna naloga. Zato se ne sme ustrašiti obsodbe tistih, ki tega ne razumejo ali razumeti nočejo. Sama se dobro zaveda, da dialog ni kompromis v škodo resnici.

Za dialog pa je treba notranje zrelosti, iskrenosti, plemenitosti, širine duha, zmožnosti poslušanja in — ne ustrašimo se govoriti krščansko — treba je veliko potrpežljive ljubezni.

„Nismo se zbrali, da obsojamo, ampak da razumemo in vedno bolj razumevamo drug drugega.“ Le v dialogu so vrata odprta. To je osnovna misel koncilskih oče-ov. V njej je izginila različnost mnenj in predlogov, ki je dala časnikarjem priliko, da so se razpisovali o liberalni in konservativni stranki. Ravno to je preustvaril koncil: ne stranke, ampak skladje ob različnosti mnenj.

Čemu ta meditacija? V našem stoletju pomeni koncil kulturni dogodek prvega reda. Kulturni ustvarjavec ne more mimo njega. Kdor ima resno voljo sodelovati pri preustvarjanju sveta, bo v koncilski meditaciji našel najglobljo osnovo za svoje delo; ne bo mu le moda, prav ob koncilu premeriti in — če treba — preusmeriti delo in način dela. Zgodovina bo pokazala morda šele čez stoletja, da je prav ta koordinacija bila poroštvo za „boljši svet“.

(Lendava, Ptuj, Ormož itd. s slovenske, Varaždin, Čakovec s hrvaške strani), toda tudi na sredi (Karlovec in Bela krajina), in celo na zapadu (severna Istra in južna Kranjska) so vzpostavili in razvili obsežno in organsko gospodarsko sodelovanje. Zajemljivo in najbolj pomembno pa je, da je to sodelovanje storek spontane pobude domačinov in ne oblasti ali celo komunistične stranke.“

— Vatikanska založba je izdala drugi del dokumentov iz ahrivov; nanašajo se na dogodke tik pred izbruhom druge svetovne vojne ter med vojno. Prvi del je zajemal dogodke od marca 1939 do avgusta 1940, ko se je Pij XII trudil, da bi vsaj Italija ostala izven vojne. Tako je objavljen njegov goreč poziv Mussoliniju, ki pa mu italijanski diktator ni sledil. Drugi del podaja listine in dokazilno gradivo o intervencijah Pija XII v nemške zadeve. Objavljenih je 124 pisem nemškemu škofom, dosedaj je bilo znano samo eno. Glavno skrb je papež posvečal obupnemu stanju Cerkve in sploh položaju med prebivalstvom. Podana je prava slika, kako neznosne so bile razmere med Cerkvijo in nacizmom. Prav tako se jasno vidi, kako se je trudil, da bi bilo čimprej vojne konec. Pri obravnavanju odnosov med nacistično

karel mauser

LJUDJE POD BIČEM

trilogije III. del, 436 strani

DOMAČI KNJIŽNI TRG

Slovenska matica je leta 1964 siavila stoletnico. Sedaj je izšel poseben Zbornik razprav in člankov v redni zbirki matičnih knjig za leto 1965. Jubilejni Zbornik obsega pregled vseh izdaj, ki so izšle v prvem stoletju. Uvod pravi, da so prispevki ali dela Frana Levstika, Frana Leveca, Dragotina Lončarja, Otona Župančiča in Antona Milka pripomogli do tega, da je Matica v prvem stoletju dosegla visoko kvaliteto in ohranila evropsko raven. Študijo o kulturnem poslanstvu SM je napisal France Bernik, izvirne leposlovne izdaje pa je ocenil France Vodnik, prevedeno književnost pa Božidar Borko. Poseben delež pa pomeni tudi razprava F. Koblarja o slovstveni zgodovini in ocena Borisa Merharja o narodopisnih publikacijah SM. Jezikoslovje je orisal Tone Logar, umetnostno zgodovino pa je obdelal M. Juteršek. Nadaljnji prispevki obravnavajo zgodovino (Milko Kos) filozofijo in sociologijo (F. Jerman), geografijo (Silvo Kranjec), pravo, upravo in gospodarstvo (V. Murko), o pedagoški literaturi poroča France Ostanek. Tretji del zajema naravoslovne vede (Lavo Čermelj). Uvodno besedo je napisal Anton Melik, predsednik SM, uredil pa je knjigo France Bernik.

Pavel Rasberger je v Knjižnici Mestnega gledališča izdal Moje spomine. Nestor slovenskih igravcev opisuje v enainpetdesetih poglavjih svojo mladost in trnovo gledališko pot (rodil se je 1882). Prešernova družba je v okviru redne zbirke izdala povest Mire Miheličeve: Zmeraj — nikoli, sodobno povest iz mestnega življenja, kjer se v vsakdanjem življenju stolpnice srečujejo ljudje in se njihova usoda razpleta ob srečki, ki je zadela milijon. Toda sreča gre v obliki srečke iz rok v roke in konča med papirji Fedore Malgajeve ob njeni zadnji uri. Med rednimi zbirkami za leto 1965 je SM izdala tudi delo Vojeslava Moleta: Umetnost južnih Slovanov (568 strani). Knjiga je izšla dejanko na predvečer njegove osemdesetletnice. Kritika poudarja, da je vsekakor najpomembnejše Moletovo delo v okviru umetnostne zgodovine (bil je tudi pesnik in je izdal zbirki Ko so svele rože (1910) in Tristia ex Siberia (1920). Jože Stabej je pri SAZU izdal študijo Staro slovensko božjepotništvo v Porenje (72 str.) Med drugim poroča tudi o posebnem slovenskem oltarju in njegovi nadarbini v Aachenu, kjer je grob cesarja Karla Velikega, ki je v škofiji Aachen svetnik. Zanimiv je tudi imenik slovenskih rektorjev in nadarbinarjev pri tem oltarju.

„Lani mu je navček zapel“, začena knjižno poročilo o knjigi Jožeta Tirana: Umetniško pripovedovanje, ki jo je izdala Knjižnica Mestnega gledališča v Ljubljani (90 str.) Zanimiv je podnaslov: Meditacija, kar bi povezovalo pokojnika z njegovo začetno potjo med člani Katoliškega prosvetnega društva na Viču pri Ljubljani. Knjiga je polna teoretičnih ugotovitev o gledališki umetnosti in torej presega okvir spominskih zapiskov.

(Dalje s 3. str.)

Dne 11. marca 1964 je Odbor za obveščanje o položaju kristjanov v Sovjetski zvezi sklical zborovanje v Mutualiteti v Parizu. Glavni urednik revije „Esprit“ Jean-Marie Domenach, ki je zborovanje odprl, je takoj pribil, da ne gre za politični shod. Nato je François Mauriac izpovedal žalost katoličanov zaradi trpljenja ruskih pravoslavcev: „Krik v Moskvi križanega Jezusa odmeva v Parizu.“ Pastor Finet urednik tednika „Réforme“, je izpričal solidarnost protestantov. Pesnik Pierre Emmanuel, prof. Nikita Struve in neka študentka, ki se je vrnila s potovanja po Rusiji, so navajali pretresljive podatke o usodi ruskih kristjanov. P. Daniélou je poudaril, da se preganjanje znaša predvsem nad revnimi ljudmi. Prebran je bil tudi protestni brzojav firenškega župana La Pira Hruščovu. La ira poziva predsednika patriarhijskega urada za zunanje zadeve (sicer v Rusiji zelo diskutirano osebnost) in dobil prelatovo izjavo.

Odgovor komunistov je bil toliko bolj nagel, ker udje iniciativnega odbora za shod 11. marca pripadajo t. i. „levim katoličanom“. Agencija Tass je takoj povabila na intervju nadškofa Pitirina Sviridova, uda Svetega Sinoda, in objavila komentar, ki obsoja delo pariškega odbora kot političen maneuver. Moskovski dopisnik dnevnika „Humanite“ je obiskal nadškofa Nikodema Rotova, sedanjega predsednika patriarhijskega urada za zunanje zadeve (sicer v Rusiji zelo diskutirano osebnost) in dobil prelatovo izjavo.

Ves komunistični tisk razdraženo zanikuje dejanstvo verskega preganjanja v Sovjetski zvezi. Kar ves nekomunistični svet imenuje preganjanje, imenujejo komunisti „ideološki boj“, ki ga bojuje država, katera se je izrekla za ateistični svetovni nazor. V tem zboru jugoslovanski pevci pojejo po istih notah.

Seveda v Rusiji danes ni preganjanja po popularni podobi preganjanja prvih kristjanov pod rimskimi cesarji, po podobi Sienkiewiczovega romana „Quo vadis“, prav tako duhovnikov in vernikov ne zapirajo in pobijajo v masah, kakor se je dogajalo v začetku sovjetske ere. Danes preganjavci tudi nimajo poguma, da bi svoje preganjanje imenovali s praviim imenom. Toda neutajljivo je zapiranje cerkva in semenišč, vedno večji pritisk na vernike, naj zatajijo vero, se ne da tajiti.

Uradna sovjetska razlaga pravi, da bogočastni kraji izginjajo, ker izginjajo udeležniki bogoslužja, ker verniki odpadajo, ko jih je očaral napredek znanosti in uspeh socializma. Francosko komunistično glasilo je celo zapisalo, da je sovjetski položaj podoben stanju na zahodu, Industrializacija in urbanizacija odvrača ljudi od cerkve. Razkristjanjanje v Rusiji bi potemtakem imelo iste vzroke kot na Zahodu.

Toda vsaj ta važna razlika pa le obstaja: v Sovjetiji partija brezizjemno kontrolira vsa sredstva javnega izražanja misli in prepoveduje vernikom, da bi mogli braniti svoje prepričanje. Že ta razlika ne dopušča primerjave z Zahodom.

S posebnim ozirom na demokratično pravno državo Zahoda je nadškof Nikodem povzel trditev: „Preganjanje pomeni administrativne ukrepe zoper verujoče. Toda pri nas enakopravnost vseh državljanov ni samo oklicana v ustavi, temveč je tudi dejansko izvedena. Religijska diskriminacija je po zakonu kazniva tako kakor nacionalna, rasna itd. diskriminacija in verniki dejavno uporabljajo svoje pravice. Verniki so v ZSSR državljani z vsemi pravicami.“

Toda v letošnji prvi številki revije „Komunist“ je sedanji nadideolog Iljičev zapisal, da mora šola vsem otrokom zabičiti v glavo znanstvena ateistična pojmovanja. Pa še to: „Niti eden sovjetski umstvenik se ne sme držati ob strani v boju med znanostjo in religijo, med znanstveno ideologijo in izprevrženo lažljivo ideologijo. Učitelji in zdravniki so v tem delu še posebno važni.“ Torej: ali je v Sovjetiji mogoče hkrati biti intelektualec, učitelj, zdravnik in vernik? Ako imajo Iljičeve besede kakšen smisel, je jasno, da ne. Potem je pa težko govoriti o nediskriminaciji in o državljanih z vsemi pravicami. Nikita Struve (o. d. str. 274) navaja čisto konkretne primere razlikovanja med državljani. Na primer: izključevanje najboljših dijakov iz šol zaradi religioznega prepričanja.

Tajnik centralnega komiteja za ideologijo opozarja na protislovje med poukom, ki ga otrok dobi v šoli, in vzgojo, ki je deležen v družini. „Ne moremo in ne smemo ostati brezbrizni za usodo otrok pod duhovnim nasiljem fanatičnih vernih staršev. Ne moremo dopustiti, da bi slepi in nevedni ljudje vzgajali svoje otroke po svoji podobi in sličnosti in bi jih maličili. Kaj je družina v sovjetski družbi — ali ognjišče komunistične vzgoje ali zatočišče nazadnjaških pojmovanj, preživelih navad, šeg in praznoverij — to nam ne more biti vseena.“ Ali ni to grožnja staršem, ki hočejo svojim otrokom dati religiozno vzgojo? „Komsomolskaja Pravda“ pa je 15. avgusta 1961 čisto nedvoumno zapisala na naslov vernih staršev: „Potrebno ni samo prepričevanje, temveč prisiljevanje.“ Grožnje so že začeli uresničevati. Veliko staršem, ki so versko vzgajali, so vzeli očetne in materinske pravice.

Sovjetsko časništvo že peto leto vedno bolj napada vero in cerkev. Prohibična propaganda je vedno bolj silna. Meje med prepričevalno propagando, med moralčnim pritiskom in fizičnim pritiskom so vedno bolj nedoločne.

Ko bi morala vlada urediti hude ekonomske probleme — marksisti bi rekli „objektivne“ probleme, se spravlja nad čustva mož in žena, ki so dobri državljani. To je politična zabloda.

Žalostno pa je obnašanje nekaterih škofov. Priznani izvedenec za Rusijo, Bernard Féron, sodi o tem tako: „Obupno tožno je, da so se v trenutku, ko so doma zaznamovani za zastopnike „izprijene in lažnive“ ideologije, najbolj pomembni poglavarji pravoslavja, dali zavesti tako daleč, da pripovedujejo tujcem: „Vse gre popolnoma dobro.“ Tista, ki je kričala: „Všeč mi je, ko sem tepena“, je vsaj mogla priznati, da je tepena. In to se je godilo zgolj v komediji“ (Le Monde 20. III. 1964).

Zadnje razmišljanje o dogodkih v sodobni evropski in svetovni politiki smo zaključili z mislijo: ali more biti Rusija bakla za novo Evropo in nov svetovni red, ali more biti nosilka tistega humanizma, kakor se danes tolikokrat opisuje in poudarja, zlasti še, kadar gre za sodbo o raznih simpozijih in dialogih v ekumenskem smislu. Slovenci smo tudi slovanski narod in ker smo med najmanjšimi, se je ravno zaradi tega pogosto z nami ponovila igra usode, da smo se radi priključevali najširšim slovanskim in panslovanskim gibanjem z upanjem, da bomo pod dežnikom vseslovanstva bolj varni in mirni za svojo bodočnost. Po Gromykovem obisku v Rimu se vedno bolj spoznavajo pravi ruski nameni pri ureditvi razmer v Evropi; dasi sovjetska vlada nikjer ne opozarja na evropsko unijo, se vendarle opazja težnja z definicijo in analizo o novem humanizmu podati sliko tistega, kar si Moskva pod evropsko unijo zamišlja. Če bi Evropa pod ruskim vodstvom postala izhodišče za raztegnitev komunističnega sistema nad ves svet, potem naj bi pomlajeni leninizem skupno s prerojenim katolicizmom oblikoval novi humanizem. Ker pa je zlasti Južna Amerika na katoliško obliko izživljanja zelo navezana, bi ravno katoliška miselnost morala postati glavni nosilec in zaveznik pri sovjetskih načrtih. Odtod tolikšno zanimanje za dogodke v katoliškem taboru in za gibanja na njegovem levem krilu, naravnem zavezniku vsega „progresivnega“.

RUSIJA IN EVROPA

André Francois Poncet je danes ugleden pisec diplomatske zgodovine in član francoske Akademije; spremlja ga pa tudi sloves, da je bil l. 1939 zadnji francoski ambasador pri Hitlerju v Berlinu. Sicer je moral to potem drago plačati, ker ga je Gestapo za nekaj let konfinirala, vendar je kljub temu ohranil trdno neodvisnost v sodbah o sedanjem položaju in se trudi biti zelo pravičen tudi sodobni Nemčiji. Danes so njegovi članki v Figarou o mednarodni politiki polni ostrih in jasnih sodb tudi o de Gaullovih mednarodnih načrtih. Tako je dne 2. junija opozoril, da je Rusija dejansko dvakrat bila zaveznica Francije (leta 1914 in 1939), a jo je dvakrat v najtežjih okoliščinah „izdala“. Ko je leta 1917 izpadla iz vojne s pogodbo v Brest-Litovsku, so morali priti čez Atlantik Amerikanci, da so rešili Francijo; po letu 1939 so spet prišle ameriške čete porazit nacistično premoč in miselnost — toda izgleda, ni bilo dovolj, da bi Francija in zapad Evrope spoznala, kje je rešitev in zato rušijo ameriški sistem v Evropi.

Marsikdo s humanistično in panslavistično miselnostjo bo mislil, da je tako zaključevanje prenaglo in prenaivno. Amerikanci so šele na pragu izdelave svoje svetovne in evropske teorije; pojavljajo se glasovi o bodoči ameriški vsemočnosti, pri tem pa smo vendar sproti pričla, da ameriški vojni oddelki niso kos niti ureditvi razmer v Južnem Vietnamu. Bodimo torej previdni in se zanesimo na macchiavelistično pobarvano stališče in med koke-tiranjem Moskve recimo: „Evropa fará da se...“ Slovani, zlasti moskovski, so zelo človekoljubni in ekumensko čustvujoči...

VIZIJE SVETE ALIANSE

Kot tretji Rim je bila Moskva nekoč polna privlačnosti s svojim slovanskim mesianizmom. Kadar je ruska politika nastopala bolj odločno v evropskih razmerah in sporih, se je vedno naslanjala nanj. Danes se ta mesianizem imenuje humanizem in to v prvi dobi razvoja; pozneje bo dobil drugo krinko, kakor jo že varijo moskovski misleci z načrti okoli pomlajenega leninizma (krog okoli Fedosejeva).

Dejansko pa so se vsi dosedanji ruski ali moskovski posegi v evropske zadeve zaključili vsaj negativno, če ne porazno. Ruske vojske so se na evropskih bojiščih pojavile pod vodstvom slavnega Suvorova na vojnih pohodih proti Napoleonu. Carsko zunanjo politiko je tedaj vodil princ poljske krvi Czartoryski, vendar je šel cesar Aleksander leta 1815 še dlje in s pomočjo in navdihom pobožne madame Kruedner ustanovil prvi primer za rusko pojmovanje urejevanja zadev v Evropi — podaril ji je „sveto alianso“ in sicer zavezo cesarjev in kraljev za pobijanje revolucionar-

nih idej, ki so še takrat o svobodi, enakosti in bratstvu iz Pariza širile po vsej Evropi. Kam je ta zveza privedla Evropo, se najlepše vidi iz tega, da je postal njen „kočijaž“ — dunajski princ Metternich. Ob njegovem imenu še danes vsak pravoverni marksist mora zardeti od sramu zaradi absolutizma, ki je do 1848 vladal Evropi pod vsemočnostjo pobožne moskovske diplomatske ustanove. Sicer je ostal car Aleksander I. zvest svojim verskim pretresom ter navdihom in l. 1825 končal v samostanu — še danes ne vedo ali ob Azovskem morju ali nekje v Sibiriji..., vendar je ruska politika ostala zvesta njegovim idejam in leta 1848 krenila na pomoč mlademu cesarju Francu Jožefu in zatrla takratno madžarsko osvobodilno gibanje; pomagala je ohraniti habsburški absolutizem v vsej njegovi goloti. Pozneje je še posegala v balkanske zadeve in pomagala Srbom in Bolgarom pri borbi proti Turkom, toda se vedno znašla v taboru proti svobodi, ko je 1878 sodelovala pri sklepkih berlinskega kongresa, ki so trpljenje balkanskih krščanskih narodov podaljšali za nekaj desetletij. In l. 1956: sovjetski tanki so v Budimpešti zatrli upor za svobodo v imenu svete rdeče alianse. Hruščev je prekoračil Metternicha in nobena cesarska policija ni bila tako grozotna kakor je komunistična.

Začetek druge svetovne vojne je nazorno pokazal, kako zna Moskva ostajati zvesta osnovam prve svete alianse. Kot v najtežjih časih absolutizma, ko so prvič delili Poljsko, je sovjetska zunanja politika pod Stalinom leta 1939 gladko sodelovala z nacizmom pri četrti delitvi Poljske. Dve leti pozneje je Hitler sicer Rusijo napadel in je Stalin postal zaveznik zapada in s tem glavni dobitnik ob koncu vojne, vendar se osnovne poteze stare carske mednarodne politike niso mnogo spremenile. Vzemimo samo primer naše usode: leta 1915 je Rusija gladko žrtvovala Slovence in Hrvate ob podpisu Londonske pogodbe — usoda obojih je bila prepuščena Italiji, ker se ruska politika za dva naroda katoliške usmerjenosti ni mogla ogrevati. Med drugo svetovno vojno je še sredi leta 1942 sovjetski ambasador v Londonu izjavljal, da ima Rusija na Balkanu interes samo za njegov pravoslavni del — in pri sklepanju mirovne pogodbe z Italijo v letu 1946 v Parizu ni Molotov v ničemer podprl slovenskih zahtev v Primorju ali pozneje l. 1955 naših koristi na Koroškem. Če smo potem izšli oslabljeni v srednjeevropski novi konstelaciji, je pri tem velik del krivde v Moskvi — tretjem Rimu. Rdeči Rim nam je bil in ostaja vsaj tako krivičen kot je bil carski.

OSNOVE MOSKOVSKEGA HUMANIZMA

Toda pri ekumenskem analiziranju humanizma ni lepo in priporočljivo preveč govoriti o politiki, saj se pravi poduhovljeni ideologi trudijo predvsem zato, da bi odkrivali najprej skupne globine med vzhodom in zapadom. Nad politično ideologijo se sodobni ideolog novega sveta ozre kot na nekaj, kar je blizu tistemu slavnemu izreku: „Odi profanum vulgus — prostaško ljudstvo sovražim!“ in lepo doneči moskovski slavospevi levičarskim dialogom se bodo nadaljevali, saj bo pomlajeni leninizem prerodil najprej Evropo in potem svet. Sicer pa: saj ne gre za dialog med političnimi bloki; kulturna stremiljenja grade novi svet na modernem pojmovanju občestvenih stremiljenj.

Na žalost dosedanje skušnje kažejo, da se nad Moskvo razteza odeja čudnega kategoričnega imperativa, kajti ruska politika ni bila do Evrope nezaupljiva in absolutistično usmerjena samo danes, ampak že skozi vse 19. stoletje, to je od tedaj, ko se je Rusija začela močneje zanimati za Evropo. In Evropa se je Rusiji res odprla z vso ljubeznijo: zahodne evropske univerze, zlasti nemške, so sprejemale novo rusko inteligenco, toda vsi so se vračali domov prepojeni z antipatijo, če ne celo sovraštvo do zapadne miselnosti. Najmočnejši ideološki spor v tem smislu je bil pač okoli Turgenjeva in Dostojevskega — ruski mesianizem takrat ni bil evropsko čuteč, pač pa je pravoslavju odmerjal obzorja, ki jih je pa Dostojovski v Velikem inkvizitorju očitaóe nalagal na ramena katoliškemu Rimu. Pri študiju glavnih potez vaticanske diplomacije v našem stoletju, zlasti pa po drugi svetovni vojni se jasno opazja, kako se je Vatikan trudil doseči sporazum z Moskvo in pri tem vedno terjal

PRIŠLI SMO DO SVOJEGA ODRA

ZA NARODOV BLAGOR: Postavitev te Cankarjeve komedije na oder Slovenske hiše je bil lep uspeh, obenem pa opozorilo. Uspela je igra režijsko (g. Borštnik), igravsko in scenično (g. Bukovec), približala je gledavcem vzdušje fin de siécla, pa izpričala tudi, koliko ima povedati sodobnim ljudem in razmeram.

Opozorilo bi bilo v tem in podobnem: Prišli smo, hvala Bogu, do svojega odra. Gledališki odbor požrtvovalno dela in se bori s tisočeriimi zaprekami. Zdi pa se, da mu premalo stojimo ob strani, da ni pravega sodelovanja ne prave načrtnosti.

Naše odrsko prizadevanje bi se moralo zediniti za daljnoročen program. V njem bi bilo najti ravnotežje med slovenskimi in tujimi deli, upoštevati razne dobe in stile ter spodbujati nove stvaritve.

Ne gre pa za to, da bi pred gledavce metali številne, a površno pripravljene igre. Naš oder mora rasti igravsko, režijsko in tehnično.

Potrebujemo resno *igravsko šolo* in vsaka nova igra naj bi vestno naštu-dirana prekosila prejšnjo. Tudi naši najboljši in izkušeni igravci imajo še odprto pot navzgor. Kdo je že pri zadnjih skrivnostih in zahtevah artikulacije, fonetike in stilnih raznolikosti zbornega jezika? Koliko je bilo zavestnega, teoretično podprtega in na skušnje velikih igravcev naslonjenega študija mimike, kretnja, gibanja in mirovanja? Od kod je čut — če ga je kaj — za soigro, za obvladovanje in oblikovanje prostora, za skladnost notranjega doživljanja in zunanjega izraza, za ustvarjanje pravilnega okvira besedni melodiji in poučarkom? Kdo je skrbel za disciplino, kdo si je prizadeval za tisto ponižnost, ki se ne boji najvišjih ciljev v službi umetnosti?

Marsikaj tega more in bi moral dati režiser. Zato je potreba po vzgoji in izobrazbi le-teh silno pereča. Režiser mora imeti prav tako kot igravec prirojen talent, mora vsaj občutiti in „razumeti“ neznanski obseg igravske umetnosti, mora pa razen tega v sredino znanstvenih in umetnostnih (psiholoških, estetskih, zgodovinskih) problemov, ki so v zvezi z dramatsko tvornostjo in postvarjanjem.

Tudi dramaturgi, režiserji in igravčevi sodelavci — *scenograf, tehnični strokovnjaki in pomožne osebe* — ne morejo pravilno delovati, ne morejo nuditi svojega polnega prispevka k oživitvi odrske umetnine, če se zanašajo samo na svojo spretnost in se ne poglobe v posebnosti gledališke stroke in če v njih ni težnje, da se vžive v režiserjeve zamisli.

Kazalo bi — najbrž je nujno —, da bi gledališki odbor sklical posvet o teh vprašanjih. Naj si jih predstavniki gledaliških družin in strokovnjaki od bliže ogledajo in si porazdele delo. Nobenega nasilja, a vsaj naš oder mora imeti jasno gledališko politiko.

Zadeva je *izredne važnosti tudi za našo mladino*. Z resnim delom in težnjo po kvaliteti lahko slovensko gledališče pritegne marsikaterega nadarjenega mladca in dekle. Če kje, bo tu mogel prodreti v lepoto našega jezika in v pomembnost naših dramatskih stvaritev in odrske tradicije. To pa so sestavni deli naše narodne biti in njene tvornosti.

A. G.

samo eno: priznajte človeštvu pravico do svobode vesti. Toda vsi dosedANJI poskusi so propadli, ker je sovjetska diplomacija akcije Rima naravnavała sebi v prid toliko časa, dokler je to „zaveznštvo“ rabila — ne za širjenje svojega na svobodi slonečega humanizma, ampak za krepitve lastnih zunanjepolitičnih zamisli, ki so se pod carji imenovala slovanski mesianizem in se danes razglasujejo kot ves svet osrečujoči pomlajeni leninizem. „Les tours de valse — veseli valčki“ — kakor se taka politika označuje v diplomatski zgodovini — z Rimom so veljali samo temu, da bi se med katoliškimi, za ekumenizem moskovske vrste navdušenimi ideologi, ustvarjala posebne vrste razpoloženja, to je: evropski katoliški tabor je treba razdeliti na dvoje: razdeliti se mora med „desne in leve katoličane“ in tržaška revija Most je pred nekaj meseci že zapisala, da pri dialogu ne gre za dialog med katolicizmom in marksizmom, ampak za „dialog med desnimi in levimi katoličani“...

Na znotraj tako razdvojena Evropa bo potem odprta za vse moskovske račune in recepti so že na razpolago: leta 1950 Koreja, sedaj južni Vietnam... Sicer ni nujno, da bi bilo vojskovanje krvavo. Zadostovalo bo, če bo Evropa razdvojena, kolikor je še svobodna, in bi se v tekmi za tak avantgardizem in progresizem dosegla izločitev in umik ameriških obrambnih sil iz Evrope; praznina v Franciji se že odpira!

Moskva se pri tem danes že zelo malo meni za modrost ali tankočutnost tistih, ki iz zapada proti vzhodu grade most „skupnih globin“... Ko so francoski komunistični

— Gledališče „Odeon“ je v Parizu poleg Comédie française adino državno dramsko gledališče v Franciji. Kar pride potem na oder obeh gledališč, dobi takoj sloves klasičnosti in velja kot dovolj zanesljivo za prehod v francosko Literarno zgodovino. Po revoluciji 1789 sta obe gledališki veljali kot dom, kjer so mogli kraljevati samo pesniki in pisatelji „republikanske laične miselnosti“ in če se je ponekod še mogla uveljavljati globlja verska ali katoliška ideja, je bilo to samo v delih Racina in Corneilla. Vse do Claudela francoska dramatika ni poznala del s katoliško problematiko. Dočim so dela Paula Claudela že dajali po evropskih, zlasti nemških odrih že pred prvo svetovno vojno, so v Parizu dopustili prvo izvedbo Claudelovega opusa v Comédie française šele v letu 1924 in je takrat završalo po Parizu kot največje pohujšanje; dejansko je potem prodrli šele po drugi svetovni vojni. Podoben škandal se je v Parizu dogodil sedaj, ko je J. L. Barrault prvič postavil na oder v Odeonu delo pesnika Jeana Geneta, ki je bil dosedaj izobčen iz sveta francoske kulture; njegova dela so že pred desetletji dajali v Berlinu in New Yorku in izšla so že zbrana dela v Londonu in drugod, toda prvičkrat je izšel v Parizu šele pred kratkim in še to v neki zakotni založbi (L'Arbalete). Največ uspeha sta imeli v tujini deli „Balkon“ in „Zamorci“, J. L. Barrault pa se je odločil za delo „Les paravents“, ker se pač vsebina razvija med nedavno vojsko v Alžiriji. Kritiki Peirot-Delpech piše v Le Monde, da je bilo ozračje na premieri silno napeto, kajti občinstvo je moralo priti z razpoloženjem, ki je bilo že onstran škandala. Režija in scena sta bili odlični, na odru je nastopilo trideset vodilnih igravcev, za popoln uspeh pa sta imeli glavne zasluge Madeline Renaud in María Casares (zlasti njen glas, poln blazne tesnobe). Kritiki dodaja, da se je Genet odkril kot edini sodobni pesnik-dramatik, kongenialen Paulu Claudelu.

kulturni delavci zahtevali ukinitve procesa proti Kinijavskemu in Danijelu v imenu svobode kulturnega ustvarjanja, to je humanizma, so v Moskvi sploh samo molčali; letošnji ruski Nobelov nagrajenec Šolohov je osorno odgovoril Aragónu in Garaudyju, da se „ne smeta vmešavati v ruske notranje zadeve“... Luigi Longo je poslal h Gomulki posebne odposlance, da naj vendarle ne pogloblja gonje proti kardinalu Višinskemu in katolicizmu, ker se s tem rušijo italijanski komunistični načrti za gradnjo nove ljudske fronte med italijanskimi komunisti in „levimi katoličani“ pred volitvami.

In kaj bo s koeksistenco, ki je nekaterim krščanskim humanistom prvi pogoj za sedaj res še prešibke pogoje za kak pristen dialog? Verjetno je bil Hruščev iznajditelj pojma o koeksistenci na polju mednarodne politike; kako resno je mislil, se je moglo videti, da je za uvod poslal svojega zeta Adžubeja na romanje v Rim. Pozneje je dovolil zastopnikom moskovskega patriarha udeležbo na II. Vatikanskem koncilu. Toda pred kratkim je posebna komisija jezuitov-strokovnjakov za ruske zadeve ugotovila, da je Hruščov v desetih letih vladanja v Rusiji prizadejal rus-kemu krščanstvu več škode kot pa Stalin v tridesetih letih krvavih grozot.

Mogoče bo po teh razmišljanjih marsikdo pomislil, da so izgledi za tak moskovsko pobarvani humanizem pri gradnji nove Evrope kaj slabi! Ker so ideologi pristaši logike, si bodo nazadnje morali strgati krinke z oči in pogledati vsem „skupnim“ globinam prav do dna.